

Pelyhes kacsák és kis csibék
 A rétre hajtvá boldogok nagyon.
 A pásztorok: Piroskák, Pistikék,
 Róvást vágnak a fűzfagallyakon.

Gyermeklánc sárga sok feje
 Aranylik, mint a díszes mentegomb.
 Lány szellő játszogat vele,
 Nem bántja bánat, se zsvaj, se gond.

Valahol, túl a városon,
 Ahol a napsugár a földig ér:
 Magamat odaálmodom,
 Mint fű közt nyíló sárga pipitér.

Magamat odaálmodom.
 Hiszen a lelkem itt csirázgatott!
 Papsajtos árokpartokon
 Még most is elmélázgatok.

Nekem, — a városban — csak a testem él!
 A lelkem ott kószálgat valahol,
 Amerre földet tör a hű tenyér
 S amerre fajtám szíve zakatol...
 A szöke Tisza partján, valahol...

Móra László.

1942. április 3. hete.

Alkotmánytan.

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Hazánk közoktatásügye.

Nevelési cél: Állampolgári ismeretek és kötelességek.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A vallásügy igazgatása hazánkban, felújítása.

b) Áthajlás. Hazánkban a vallásügyeket is a közoktatásügyi miniszter intézi, éppen ezért a neve is ez: Vallás- és közoktatásügyi miniszter.

c) Célkitűzés. Beszéljünk hazánk közoktatásügyéről.

II. Tárgyalás. Nemesak az állam polgárainak, hanem az államnak is érdeke, hogy polgárai műveltek, értelmesek, tanulnak legyenek. A tudás, műveltség biztosítja az állam előrehaladását, a műveltség emeli az állam tekintélyét a külföldi nemzetek előtt. Ezért az állam gondoskodik arról, hogy polgárai minél iskolázottabbak, tanultabbak legyenek (Széchenyi: a ki-művelt emberfők száma teszi naggyá, hatalmassá a nemzetet.) Ezért elrendelte, hogy az a szülő, aki más elfoglaltsága miatt 6 éven aluli gyermekeinek kellő neveléséről és felügyeletéről nem gondoskodhatik, gyermekét legalább 4 éves korában köte-

les kiseddóvó-intézetbe küldeni, ahol a gyermekek felügyelet alatt szeretetteljes bánásmódban részesülve, hasonló korú gyermekek társaságában szórakoznak, rendhez, tisztasághoz szoknak, dalokat, játékokat és kézügyességet tanulnak. Óvodákat a községek tartoznak fenntartani, de az állam is állít fel óvodákat.

A 6 éves gyermeket a népiskolába kell adni, ahol 12-ik évük betöltéséig elemi ismereteket tanulnak. A 13–14 éves korban lévő gyermekek továbbképző iskolába kötelesek járni, ahol az elemi iskolai tantárgyakat ismétlik és gazdasági ismereteket tanulnak. De végezhetik a népiskola két felső osztályát, a VII. és VIII. osztályt is, amely legújabban szintén felépült. Ez az általános tankötelezettség. Az általános tankötelezettség tehát a gyermek 6 éves korától a 14. év betöltéséig, vagyis egyhuzamban 8 évig tart. Ez idő alatt a gyermek az alapműveltséget szerzi meg. Azoknak, akik a népiskola IV. osztályának elvégzése után középiskolába, polgári iskolába iratkoznak be, az elemi iskola V. és VI. osztályát, valamint a továbbképző népiskolát nem kell látogatniuk.

Az elemi vagy népoktatásban minden állampolgárnak részesülnie kell. Ezért a községek, városok tartoznak népiskolákat felállítani (községi iskolák) s tartoznak az ismétlő (továbbképző) iskoláztatásról, a nagyobb községek pedig óvoda felállításáról gondoskodni. De jogában van az egyházaknak is ilyen iskolákat felállítani. Ahol sem a községek, sem az egyházak nem tartanak fenn iskolákat, ott az állam állít fel iskolákat. A községek és felekezetek által fenntartott iskolákat az állam legtöbb esetben segíyezi.

Társulatok és magánegyének is szervezhetnek és tarthatnak fenn iskolákat. Az állam az utóbbi időben sok elemi iskolát szervezett; jelenleg a tanyákon is mindenütt létesít iskolákat, hogy a községektől távol lakó gyermekek is rendszeresen részesülhessenek a tanítás, nevelés áldásaiban.

A tanköteles gyermekek beíratásáról a szülőknek, gyámnak kell gondoskodni. A tankötelesek tartoznak az iskolát szorgalmasan látogatni. Azt a szülőt, (gyámot), gazdát, mestert, aki a gyermeket az iskolától visszatartja, vagy az iskolai mulasztást elnézi, az illetékes hatóság pénzbírságra bünteti.

Külön iskolákat létesít az állam a vak, siketnéma, valamint a szellemileg fejletlen gyermekek nevelésére. Ezek az iskolák gyógyítva-nevelő iskolák, ahol nemesak elemi ismereteket sajátítanak el a gyermekek, hanem gyakorlati ügyességet is szereznek; munkára neveltetnek, hogy az életben kézügyességük révén boldogulhassanak s ne szoruljanak csupán ember-társaik támogatására.

Minden iparos, vagy kereskedőtanonc tartozik iparos- vagy kereskedőtanonciskolába járni s a pályájához szükséges alapismereteket megszerezni. Az iparos- vagy kereskedőtanonc

beíratásáról a gazda (mester) tartozik gondoskodni s ugyancsak ő felelős a tanoncok iskolalátogatásáért is. Olyan községekben, ahol legalább 25 tanonc van, tanonctanfolyamot, ahol legalább 40 tanonc van, ott tanonciskolát tartoznak létesíteni. Ahol mind az iparstanoncok, mind a kereskedőtanoncok száma 40, ott külön-külön iparcs- és kereskedőtanonciskolát szerveznek.

Az államnak érdeke, hogy polgárai magasabb műveltség megszerzésére is törekedjenek, mint amelyet a népiskola nyújt. Ezért állít fel az állam is középfokú tanintézeteket. A gyakorlati (mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi) pályákra készülőknek megfelelőbb a polgári iskola. A tudományos pályákra készülőknek pedig középiskolába (gimnázium) kell beíratkozniuk. Középiskolák a gimnáziumok és leánygimnáziumok. Azok, akik gimnáziumot végeznek, főiskolákön vagy egyetemeken folytathatják tanulmányaikat. A polgári iskola, vagy a gimnázium negyedik osztályából a tanulók szakiskolába és mezőgazdasági vagy kereskedelmi, esetleg ipari középiskolába léphetnek. Szakiskola ma a tanítóképző-intézet, a kertészeti, alerdészeti, bányászati szakiskola, az óvónőkészítő-intézet, továbbá a katonai szakiskolák.

Mind középiskolákat, mind szakiskolákat egyház és községek is létesíthetnek. Gimnáziumokat jelentékeny számban tartanak fenn felekezetek, mivel az egyházak nagy gondot fordítanak híveik tudományos kiképzésére. A szegénysorsú, szorgalmas és tehetséges tanulók ösztöndíjban és különféle kedvezményben részesülhetnek, hogy tanulmányaikat az állam hasznára minél buzgóbban folytathassák.

A tanulók magasabb tudományos kiképzésben a különféle főiskolákön részesülhetnek, ahova a középiskola nyolcadik osztályának elvégzése és az érettségi vizsgálat sikeres letétele után iratkozhatnak be. Főiskolák az öt tudományegyetem (Budapest, Kolozsvár, Szeged, Debrecen, Pécs). E tudományegyetemen képezik ki a papi, orvos, tanári, ügyvédi, bírói pályákra lépőket, vagy akik magasabb közhivatali állásra törekszenek. Főiskola a József-nádor Műegyetem is, ahol mérnököket, állatorvosokat stb. képeznek ki. Főiskolák még az egyetemeken kívül a középiskolai, a kereskedelmi és a polgári iskolai tanárképző intézetek, a gazdasági és jogakadémiák, a különböző felekezetek papnevelő intézetei, a zeneművészeti és képzőművészeti főiskolák és a budapesti katonai akadémia (Ludovika). Az ifjúság rendszeres testnevelésére az állam külön tanárokat képez a budapesti testnevelési főiskolán.

III. Összefoglalás. Táblára írt vezérszavak alapján.